

Матеріали VIII-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ, академіка НАН України М.Г.Чумаченка «Інновації: аспекти управління, виробництва, сфери обслуговування» ТНТУ імені Івана Пулюя, (Тернопіль, 28 березня 2019 року)

УДК 330.111

Оксентюк Р.А., Будник І.В., Козій Я.В.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

**ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ
З ПОЗИЦІЇ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ**

Oksentyuk R.A., Budnyk I.V., Koziy Ya.V.

**DETERMINING THE EFFICIENCY OF NATIONAL
INDUSTRIAL ENTERPRISES FUNCTIONING
FROM THE POSITION OF FINANCIAL MANAGEMENT**

Ефективність функціонування підприємства визначається багатьма обставинами, серед яких слід дати відповіді на наступні питання: що, скільки, якої якості і до якого часу необхідно випустити чи виробити, при цьому враховуючи попит і пропозицію, здійснивши вибір оптимальної технології і організації виробництва, своєчасно і раціонально виконавши ресурсне забезпечення. В умовах трансформаційних перетворень діапазон використання цих факторів надзвичайно великий. Тому, кожне підприємство повинно прагнути до їх оптимального поєднання. Це в свою чергу, передбачає необхідність застосування певних форм і методів в організації їх внутрішніх взаємозв'язків і використання. Загалом ефективність слід визначити, як системну категорію, яка відображає найбільш суттєві відносини та сторони такого складного явища, як функціонування підприємства – цілісність, багатовимірність, багатосторонність, взаємопов'язаність, взаємозумовленість, динамічність тощо. Успішна діяльність, результати виробництва та довгострокова життєздатність будь-якого підприємства промисловості залежать від правильності оцінки ефективності функціонування підприємства на розглянутій і майбутній періоди економічної діяльності підприємства при прийнятті управлінських рішень. Кожне управлінське рішення у кінцевому підсумку поліпшує або погіршує економічний вплив на підприємство. Ознакою ефективності може слугувати необхідність досягнення мети виробничо-господарської діяльності підприємства з найменшими витратами суспільної праці або часу. У кінцевому випадку змістовне тлумачення ефективності (продуктивності) як економічної категорії визначається об'єктивно діючим законом економії робочого часу, що є утворювальною субстанцією багатства і мірою витрат, необхідних для його нагромадження. Саме тому підвищення ефективності виробництва (продуктивності системи виробництва обслуговування) можна вважати конкретною формою проявлення цього закону. Кінцевим результатом процесу виробництва (виробничо-господарської діяльності підприємства за той чи інший проміжок часу) є чиста продукція, тобто новостворена вартість, а фінансовими результатами комерційної діяльності – прибуток. Ефективність виробництва (продуктивність системи) має поліморфність визначення застосування для аналітичних оцінок управлінських рішень. З огляду на це важливим є вирішення за окремими ознаками відповідних видів ефективності (продуктивності), кожний з яких справляє певне практичне значення. Відповідні види ефективності виробництва виокремлюються переважно за різноманітністю отримуваних результатів (ефектів) господарської діяльності підприємства. Перш за все результат (ефект) виробництва буває економічний і соціальний.

Економічна ефективність функціонування будь-якої галузі визначається мірою окупності витрачених у процесі виробництва ресурсів та досягнутим при цьому рівнем задоволення потреб населення. Прибуток підприємства, його рентабельність і успіх у

конкурентній боротьбі значною мірою залежить від того, як воно спромоглося розпорядитися своїм капіталом. Йдеться про створення сприятливих умов праці, накопичення і впровадження високоефективних знарядь праці, прогресивної технології, про рівень механізації і автоматизації виробництва, організації і управління ним. Тому пошук резервів подальшого зростання ефективності роботи підприємства має базуватись на оцінці показників, що характеризують ці сторони діяльності підприємства. Економічний ефект відображає різні вартісні показники, що характеризують проміжні і кінцеві результати виробництва на підприємстві (в об'єднанні підприємств). До таких показників відносяться: обсяг товарної, чистої або реалізованої продукції, величина одержаного прибутку, економія тих чи інших видів виробничих ресурсів або загальна економія від зниження собівартості продукції тощо. Соціальний ефект зводиться до скорочення тривалості робочого тижня, збільшення нових робочих місць рівня зайнятості людей, поліпшення умов праці та побуту, стану оточуючого середовища, загальної безпеки життя тощо. Соціальні наслідки виробництва можуть бути не лише позитивними, але й негативними (наприклад, поява безробіття, посилення інфляції, погіршення екологічних показників). Вони мають ту особливість, що далеко не всі з них піддаються кількісному вимірюванню. У зв'язку з цим на підприємствах визначають, оцінюють і регулюють (у межах своїх можливостей) як економічну, так і соціальну ефективність виробництва (продуктивність системи). У залежності від об'єкту, стосовно якого визначають результативність його функціонування, розрізняють локальний (госпрозрахунковий) і народногосподарський ефекти. Локальний (госпрозрахунковий) ефект означає конкретний результат виробничо-господарської чи іншої діяльності даного підприємства, внаслідок якої воно має певний зиск. Якщо ж виробництво продукції на даному підприємстві вимагає додаткових витрат ресурсів, але споживання (використання) на іншому підприємстві пов'язане з меншими експлуатаційними витратами або іншими позитивними наслідками діяльності, то йдеться про визначення народногосподарського ефекту у сферах виробництва / споживання відповідних виробів (послуг).

Внаслідок здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства, впровадження на ньому прибуткових певних технічних, організаційних чи економічних заходів має місце первісний (одноразовий) ефект. Проте майже завжди початковий ефект може повторюватися і примножуватися завдяки багатовекторному та багаторазовому використанні заходів не лише на даному, але й на інших підприємствах, сферах діяльності. Розрахунки ефективності витрат необхідні для прийняття тих чи інших господарських рішень. По-перше, вони потрібні для оцінки рівня використання різних видів витрат і ресурсів, здійснюваних організаційно-технічних і соціально-економічних заходів, загальної результативності виробничо-господарської діяльності підприємства впродовж певного періоду часу. По-друге, за їх допомогою обґрунтовують визначають найкращі (оптимальні) варіанти господарських рішень: застосування нової техніки, технології та організації виробництва, нарощування виробничих потужностей, підвищення якості і оновлення асортименту продукції тощо.

Список використаних джерел:

1. Безрукова Т.Л. Класифікація показників оцінки ефективності економічної діяльності промислового підприємства [Текст] / Безрукова Т.Л., Борисов А.Н., Шанін І.І. // Суспільство: Політика, Економіка, Право. 2012. № 1. – С.73-80.
2. Морковина С.С. Аналіз і діагностика фінансово-господарської діяльності підприємств. Підручник / С.С. Морковина, Т.Л. Безрукова. – Вид. "КноРус". М., 2010. – 356 с.